KİTAP TANITIMI: ÂKİF SALNÂMESİ -MEHMED ÂKİF VE ÇEVRESİNE DAİR ARAŞTIRMALAR (1 VE 2. SAYI)

İbrahim KARAHANCI[*]

1984 yılında faaliyetlerine başlayan Mehmed Âkif Ersoy Fikir ve Sanat Vakfı, kurulduğu günden itibaren Mehmet Âkif'in ahlakî, edebî, ilmî mirasını topluma ve genç kuşaklara ulaştırma amacıyla çeşitli etkinlikler düzenlemiştir. 2019 yılına gelindiğinde Mehmet Âkif'e dair yeni bilgi ve belgeleri, yılda bir kez yayımlamayı planladıkları *Âkif Salnâmesi* ile araştırmacıların ve ilgililerinin istifadesine sunmayı hedeflemiştir. Bu uğurda ilk olarak *Âkif Salnâmesi - Mehmed Âkif ve Çevresine Dair Araştırmalar* adlı eserle ilk defa gün yüzüne çıkan Âkif ve yakın çevresini konu alan çalışmalarla *Safahat* şairine dair söylenecek sözlerin tükenmediğini gösterme ve bir yerlerde Âkif monografisine katkı sunacak bilgi ve belgelerin varlığına dair dikkatleri tazeleme amacını taşımaktadır.

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nin katkılarıyla Vadi Kültür Sanat ve Yayıncılık tarafından basılan *Âkif Salnâmesi*'nin ilk sayısı okuyucu ve araştırmacılar tarafından büyük ilgiyle karşılanmıştır. Mart 2021'de yeni bir baskıyla ve gözden kaçan bazı eksikliklerin tamamlanmasıyla yeniden basılan esere birkaç yazı ve görsel eklenmiştir. Vakfın yönetim kurulu üyesi Mehmet Ruyan Soydan'ın girişimleriyle bütünlük kazandığının altı çizilen ve İbrahim Öztürkçü'nün editörlüğünü üstlendiği bu ilk sayıya Âkif araştırmalarıyla tanınan değerli akademisyen ve araştırmacılar katkı sunmuşlardır.

[*] Öğr. Gör. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sahne Sanatları Bölümü, ikarahanci@uludag.edu.tr

"Mehmed Âkif'e İthaf Şiirlerine Bir Örnek" başlıklı yazısına Müslüman Türkler arasında son derece önemsenen bir ritüel olan kabir ziyaretlerinden söz ederek başlayan Bahtiyar Aslan, daha sonra kısaca bu ritüelin Modern Türk şiirindeki yansımalarından söz etmiştir. Ardından Mehmet Âkif Ersoy'un vefatından önce ve sonra hakkında pek çok şiir yazıldığını hatırlatmış, bunlardan birkaç örnek sunmuştur. Çalışmasının sonunda şu ana kadar bilinmeyen, Âkif'in mezarı başında yazıldığı içeriğinden tahmin edilen bir şiire yer vermiş, Salim adlı amatör bir şairin imzasını taşıyan 25 Mart 1969 tarihli bu şiirin en önemli yanının içerdiği samimi duygular olduğunu belirtmiştir.

Salnâme'nin ilk sayısının editörlüğünü üstlenen İbrahim Öztürkçü, esere "Mehmed Âkif'in Bilinmeyen Bir Hasbihâli" başlıklı bir yazıyla katkıda bulunmuştur. Yazısına Millî Mücadele sürecinde M. Âkif'in Ankara merkezli mesaisine kısaca değinerek başlayan Öztürkçü, *Safahat* şairinin İstanbul'a dönüş nedenleri ve tarihinin pek üzerinde durulmadığını ifade ederek alan araştırmacılarına bakir bir konu işaret etmiştir. Âkif'in İstanbul'a dönüşünün bazı kesimlerce "muhaliflik" yaftası adı altında karalama kampanyasına dönüştürüldüğünü, buna karşın iddiaların kesin bir dille yalanladığını aktarmıştır. Aynı tarihlerde *Sebilürreşâd* dergisinin de Ankara'dan İstanbul'a döndüğünün altını çizen Öztürkçü, 16 Mayıs 1923 tarihli sayıda çıkan "Hasbihal" başlıklı imzasız yazının içerik ve üslup bakımından Âkif'e ait olduğuna inancının tam olduğunu belirtmiştir. Toplumdaki genel ahlakın çöküşüne vurgu yapan bu yazının Âkif'in ruh ve gönül dünyasına vurduğu bir darbenin yansıması olduğunu ileri sürmüş, çalışmasının sonunda da Hasbihal'in tam metnini okuyucuların dikkatine sunmuştur.

Mehmet Ruyan Soydan, "Abbas Halim Paşa'dan İsmail Canbolat'a Mektublar (1921-22)" başlığını taşıyan çalışmasında Osmanlı Devleti'nin son döneminde etkin görevler üstlenmiş Said Halim Paşa, Abbas Halim Paşa ve İsmail Canbolat hakkında nitelikli bilgiler vermiştir. Bu üç şahsiyetin ortak noktalarından biri olan Malta sürgününden hareket eden Soydan, ilk olarak eski sadrazamlardan Said Halim Paşa'nın Millî Mücadele hakkındaki olumlu düşüncelerine ve suikasta kurban gidilişine değinmiş, daha sonra da Malta'dan İtalya'ya geçen Abbas Halim Paşa ve İsmail Canbolat arasındaki mektuplaşmalara yer vermiştir. Bu mektuplarda Abbas Halim Paşa'nın Anadolu'da yürütülen mücadele hakkındaki destek ve başarı dileklerini samimiyetle ve yürekten sunduğunu ifade etmiştir. Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın torunu olan Abbas Halim Paşa'nın Mehmet Âkif

Ersoy'un en çok hürmet ettiği yakın dostlarının başında geldiğinin altını çizen Soydan, Paşa'nın cömertliğine, şiire ve edebiyata merakına vurgu yapmıştır. Yazının sonlarına doğru İsmail Canbolat'a yoğunlaşmış, İttihat ve Terakki içerisindeki faaliyetlerinden İstiklal Mahkemelerindeki yargılamalar sonucu idam edilmesine kadarki süreci kısaca özetlemiştir. Latin harflerine Ömer Hakan Özalp'ın aktardığı şahsi arşivinde yer alan 10 mektuba ek olarak İsmail Canbolat'ın Hüseyin Cavid'e gönderdiği 1921 tarihli iki mektuba yer vererek makalesini sonlandırmıştır.

Âkif Salnâmesi-1 adlı esere araştırmacı - yazar Ömer Hakan Özalp "Mehmed Âkif'e Dair Bir Bibliyografya Denemesi-Matbuâtta Mehmed Âkif 1925-1936" başlıklı yazısıyla katkıda bulunmuştur. Yazının girişinde Mehmet Âkif Ersoy'un Millî Mücadele'ye verdiği desteklere ve gösterdiği insanüstü çabalara uzunca yer ayıran Özalp, büyük şairin yeni Cumhuriyet'in düşünce ve uygulamalarına ters düşmesi ve Mısır'a göç etmesinin nedenlerini şahsi kanaatlerine göre değerlendirmiştir. Ersoy'un yurt dışında yaşadığı 12 yıl boyunca Türk basınında adının geçtiği haber, makale ve yazıları ele almış, bu çerçevede pek çok ulusal ve yerel gazete ile dergiyi taradığını ifade etmiştir. Bibliyografya bölümünü ise "Âkif'le ilgili müstakil makaleler", "Haberler", "İstiklal Marşı tartışmaları", "Metin yayınları", "İlanlar", "Mizah - espri ve karikatür", "Hakkındaki yorumları", "Anket cevapları", "Eserlerinden alıntılar" ve "İstiklal Marşı bağlamında" alt başlıklarıyla yapılandırarak çalışmasını tamamlamıştır.

Ömer Hakan Özalp, *Salnâme*'deki bir diğer yazısında Hareket Ordusu kumandanlığıyla tanınan eski sadrazamlardan Mahmud Şevket Paşa'nın 11 Haziran 1913'te vefatından 9 gün sonra *Tanin* gazetesinde çıkan "Büyük Kumandan: Hayat ve Tabiatı" başlıklı yazıyı konu edinmiştir. Bu yazıda Paşa'nın siyasi görevlerinden dolayı zaman ayıramadığı okuma faaliyetine Temmuz 1912'de Harbiye nazırlığından istifası sonrasından ağırlık vermesi ve o sırada birinci cildi yayımlanmış olan *Safahat*'ı her gün düzenli olarak okuduğu bilgisine yer verilmiş, ilgili gazete sayfasının bir örneği sunulmuştur.

Tahsin Yıldırım, "Mehmed Âkif'in Darüşşafaka'ya Katkıları" başlıklı bir yazı kaleme alarak Mehmet Âkif Ersoy'un asıl mesleği olan eğitimciliği farklı kurumlarda devam ettirirken Darüşşafaka'ya da gerek yardım gerek yöneticilik gerekse fahri öğretmenliğiyle desteklerini aktarmıştır. Önce yetimlere sahip çıkmak amacıyla kurulan Darüşşafaka'nın kısa bir tarihçesini ve bünyesindeki kültür - sanat insanlarından söz eden Yıldırım, daha sonra

Mehmet Âkif'in muhtaç çocukları koruyuculuğu üzerinde durmuş, örneklerle konuya derinlik kazandırmıştır. Ersoy'un Darüşşafaka ile yolunun kesişmesi ve bu kurumda geçirdiği günleri yine tanıklarıyla detaylandırmış, Âkif'in cenazesinde Darüşşafakalıların üstlendiği göreve değinmiş, onun sosyal sorumluluk bilincine vurgu yaparak yazınını sonlandırmıştır.

Daha önce yayımladığı *Büyülü Bir Geçmiş Zamanın İzinde / Bosnalı Ali Şevki Hoca* adlı eserle Âkif'in yakın dostlarından Bosnalı Ali Şevki Hoca'nın (Köse İmam) hayat hikâyesini ele almış olan Turgay Anar, sürdürdüğü araştırmalar neticesinde ulaştığı yeni bilgileri "Mehmed Âkif'in Yakın Dostu Bosnalı Ali Şevki Hoca'nın Hayat Hikâyesine Mütevâzı Bir Katkı: Nam-ı Diğer Köse İmam Ne Zaman Vefat Etti?" başlıklı yazısıyla aktarmaya çalışmıştır. Özellikle Köse İmam'ın vefat tarihinin tespitine odaklanan Anar, *Cumhuriyet* gazetesinin 5 Kasım 1927 tarihli baskısında aradığı bilgiyi bulduğunu belirtmiş, defin yerinin de Edirnekapı Mezarlığı olduğunu kayıtlara düşmüştür. Bosnalı Ali Şevki Hoca'nın hayatının tüm yönleriyle ortaya çıkarılmasının Âkif'i anlamak, anlatmak ve farklı cephelerini görmeye kapı aralamak için önem arz ettiğinin altını çizmiştir.

Vahdettin Işık, "Sırât-ı Müstakîm Dergisi'nde Yayınlanan Mektupların Ufkuna Dair Kısa Bir Değerlendirme ve Örnek Bir Mektup" adını taşıyan yazısına İslam dünyasının 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın başlarında içinde bulunduğu fikrî ve siyasi ortamı kısaca özetleyerek başlamış, *Sırât-ı Müstakîm*'de yayımlanan mektupları tanık göstererek derginin Balkanlar'dan Hindistan ve Japonya'ya, Kazan ve Türkistan'dan Afrika'ya kadar ulaşan geniş ve derin etki alanına vurgu yapmıştır. Son olarak Necef'ten gelen bir mektuptan hareketle hem dönemin gündemi ve dili hakkında bilgi edinilebileceğini söylemiş hem de bu mektubun Şiî-Sünnî gerilimine dair unutulanları hatırlatan ibretlik bir örnek oluşturmasını arzu ettiğini ifade etmiştir.

Mehmet Ruyan Soydan, "Hâzine-i Evrak" başlığı altında Mehmet Âkif ve çevresi ile ilgili önemli bilgiler içeren, dönemin zevk ve anlayışını yansıtan, hatıra niteliğindeki kitap, yazı, fotoğraf, fotokart, kartpostal, kartvizit vb. yazılı ve görsel vesika, gazete ve mecmua gibi birtakım evrakı kısa açıklamalarla okuyucunun dikkatine sunmuştur. 15 bölümden oluşan bu yazıda söz konusu belgeler, şu başlıklar altında verilmiştir: 1) *Sebilürreşâd* Tarihinden Birkaç Evrak, 2) Sekiz Sayfalık Bir Kitapçık; "Hakkın Sesi", 3) Âkif'in, Çok Neşeli Bir Ânında Alınmış Fotoğrafı, 4) Kartondan İstiklâl Marşı Plağı, 5) Babanzâde Ahmed Naim ve Ahmed Hamdi Aksekili'yle

İlgili Bir Evrak, 6) Âkif'in Büyük Oğlu Emin Ersoy'un Bir Fotoğrafı, 7) Türk Şair ve Edibleri Kartpostalı, 8) Mehmed Âkif'in Neşredilen İlk Şiiri, 9) Mehmed Âkif Âbidesi'ne Ait Bir Fotoğraf, 10) Âkif'in El Yazısıyla Bir Şiiri, 11) Nuriye Çobanoğlu'nun İaşe Karnesi, 12) Tahir Ersoy'un Evlilik Cüzdanı, 13) Âkif'in Anısına Düzenlenmiş TCDD Abonman Kartı Cüzdanı, 14) Hasan Basri Çantay'ın Kartviziti, 15) Mehmed Âkif Karikatürleri.

Mustafa Kılınç, "Ömer Rıza Doğrul'a Takdim Edilen Fince Kur'ân-ı Kerim Tercümesi Üzerine" başlığını taşıyan yazısının girişinde Finlandiya'da yaşayan Tatarlardan söz etmiş, aslında Mişer Tatar Türkçesi kullanan bu halkın dilinin yayın faaliyetlerinden ötürü zamanla Türkiye Türkçesine yakınlaştığını ifade etmiştir. Finlandiya Tatarlarının dernekler aracılığıyla bir yandan dil, din ve kültürlerini devam ettirme çabasına giriştiklerini bir yandan da kimliklerini koruyarak bulundukları topluma entegre olduklarının altını çizmiştir. İşte bu Tatarlardan Ziynetullah Ahsen Böre'nin (1886-1945) dönemin Türk aydınlarıyla sağlam bir ilişki kurduğunu, Türkiye Cumhuriyeti'nin yöneticilerinden de maddi-manevi destek alarak Finlandiya Tatarları arasında dinî ve millî kimliğin diri tutulması yolunda çaba sarf ettiğini, bu yoldaki en önemli icraatlarından birine de *Kur'ân-ı Kerim*'in Finceye çevrilmesine ön ayak olarak imza attığını belirtmiştir. Böre'nin Türkiye'de iyi ilişkiler kurduğu kişilerden birinin Mehmet Âkif'in damadı Ömer Rıza Doğrul olduğunu ifade eden Kılınç, sözü edilen ikili arasındaki yakınlaşmaya odaklanmış, Böre ile birlikte Georg Pimenoff tarafından 1942'de yayımlanan *Kur'ân-ı Kerim Tercümesi* hakkında bilgiler vermiştir. Özellikle kitabın giriş bölümde yer alan açıklamalardan Fince tercümenin, Ömer Rıza Doğrul'a ait 1934 tarihli *Tanrı Buyruğu* adını taşıyan Kur'ân tercümesinde kullanılan metodolojiye yakınlığına dikkat çekmiştir. Zeki Velidi Togan tarafından da oldukça başarılı bulunan tercümenin 1943 yılında Doğrul'a ulaştığını, şimdiyse Mehmet Ruyan Soydan'ın arşivinde bulunduğunu belirtmiş, bir kitapla kurulan Türkiye ve Finlandiya arasındaki dostluk bağının nice kitaplarla devam etmesinin en büyük temennisi olduğunu ifade ederek yazısını sonlandırmıştır.

Âkif Salnâmesi-1'in son çalışması, hâlen Mehmed Âkif Ersoy Fikir ve Sanat Vakfının başkanlığını yürüten Mehmet Cemal Çiftçigüzeli'ne aittir. Yazıda vakfın kuruluş serencamı ele alınmış, Özbekistan Taşkent'ten Prof. Dr. Babahan Muhammet Şerif'in "Mehmed Âkif Anısı" adlı şiiriyle tamamlanmıştır.

Aralık 2020'de *Salnâme*'nin ikinci sayısı yayımlanmıştır. Yine Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nin katkılarıyla bu kez Mahya Yayıncılık ve Eğitim Hizmetleri tarafından basılan ve editörlüğünü Tahsin Yıldırım'ın üstlendiği *Âkif Salnâmesi-2*'de Âkif, çevresi ve dönemine ışık tutulmaya devam edilmiş, yayımlanan yazı ve belgelerin araştırmacılara başucu eser niteliğinde olacağı vurgulanmıştır.

Eserin ilk çalışması Uğur Derman'a aittir. Derman, Âkif'in Hakîm Senâî'den bir mısra tercümesini dest-i hattı ile neşretmiştir.

Âlim Kahraman, "Mehmet Âkif'in Muhammed İkbal'le Görüşmesi" başlıklı yazısında Hint-Pakistan yarımadası Müslümanlarının manevi liderlerinden Muhammed İkbâl ile millî şairimiz Mehmet Âkif'in münasebetini ortaya koymuştur. Âkif-İkbâl ilişkisine geçmeden önce İkbâl'in Türkiye'ye bakışı hakkında bazı tespitlerde bulunan Kahraman, daha sonra bu ikilinin bazı aracılar vesilesiyle yazdıkları eserleri birbirlerine hediye etmelerinden söz etmiştir. Mahir İz'in hatıralarından yola çıkarak hem İstanbul'da hem de Mısır'da Âkif'in İkbal sevgisinin ve takibinin devam ettiğini belirtmiştir. Âkif'in ölümüne yakın Ömer Rıza Doğrul'a Mısır'da bulunduğu yıllarda İkbal'le görüştüğünü aktardığını, onun da bunu 1938 tarihli bir gazete yazısında okuyucuyla paylaştığını ifade etmiştir. Âkif'in İkbal'e ait bazı eserleri Türkçeye çevirme niyetinde olduğunu ama hastalığı ve beklenmeyen vefatının buna engel teşkil ettiğinin altını çizen Kahraman, yazısını Mehmet Önder'in 1976'da Pakistan ziyareti sırasında Muhammed İkbal'in özel kütüphanesindeki gezintide *Safahat*'ın eski baskılarından biriyle karşılaşmasından söz ederek bitirmiştir.

Beşir Ayvazoğlu, "Mehmed Âkif, Faruk Nafiz ve 'İkinci Mektup'" başlıklı yazısına Ersoy'un dönemin genç şairlerinden Çamlıbel'e gösterdiği özel, sıcak ve yakın ilgiden söz ederek başlamıştır. Faruk Nafiz'in Âkif hakkındaki görüş ve düşüncelerini ise *Anayurt* dergisindeki *Safahat*'ta yer almayan "İkinci Ariza" ve dört kıtalık bir şiirin neşri ve yine Faruk Nafiz'le yapılan bir röportaj ile Âkif'in yurda dönüşünden sonra yayımlanan bir karşılama yazısı çerçevesinde değerlendirmiştir. Yazısına Mehmet Âkif'in sanat ve ahlak arasındaki ilişki konusundaki görüşlerini aktararak devam etmiş, *Safahat*'ta yer almayan ikinci manzum mektubun, bilinen adıyla "İkinci Ariza"nın, neşir sürecini ayrıntılı ele almış, ek bölümünde Faruk Nafiz Çamlıbel tarafından kaleme alınan "Mehmet Âkif" başlıklı yazıya yer vererek makalesine nokta koymuştur.

Abbas Halim Paşa ile Mısır'da

İlk *Salnâme*'nin editörü de olan İbrahim Öztürkçü, "Tâhirü'l-Mevlevi ve Mehmed Âkif'in 'İrfan' Dostluğu 'Hâlis Bir Meveddet ve Uhuvvetin Hazin Hâtıraları'" yazısında iki dostun uzun soluklu tanışıklığını ve dostluk safhalarını etraflıca anlatmıştır. Makalesine 1938 yılında düzenlenen Âkif'i anma etkinliklerinden birkaç kesit sunarak başlayan Öztürkçü, ardından Tâhirü'l-Mevlevi'nin (Tahir Olgun) yaşam öyküsünü kısaca özetlemeye çalışmış, bu iki aydın kalemin gıyabi tanışmalarına yer vermiştir. Bir süre sonra aynı kurumun çatısı altında buluşan Mehmet Âkif ve Tâhirü'l-Mevlevi, ilmi ve edebi olduğu kadar meslek, meşrep ve mizaç yönlerinden de uyumlu olduklarından dostluklarının ilerlediğinin altını çizmiş, bu yakınlığın çeşitli ve renkli safhalarını etkileyici örneklerle aktarmıştır.

İsmail Kara, "Rıza Tevfik'le Said Halim Paşa Arasında Teati Edilmiş Fransızca Birkaç Felsefi Mektup" başlığını taşıyan yazısında Birinci Dünya Savaşı'nda sadrazamlık görevi üstlenen önemli fikir adamlarımızdan Said Halim Paşa ile esas mesleği doktor olmakla birlikte felsefe, tasavvuf ve edebiyata ilgisiyle tanınan "feylesof" Rıza Tevfik Bölükbaşı arasındaki mektuplaşmaları okuyucunun dikkatine sunmuştur. En önemli ortak noktalarından biri Mehmet Âkif Ersoy'la yakın hukukları olan bu iki

şahsiyetin kısa hayat hikâyeleri, tanışmaları, yakınlaşmaları ve etkileşimlerinden söz eden Kara, Osmanlıların son döneminde felsefe, metafizik, pozitivizm ve materyalizm konuları yanında Jöntürklük açısından da önemli noktalar içeren üç mektuba dair birkaç hususa ve tamamlayıcı bilgiye maddeler hâlinde işaret etmiştir. Güllü Yıldız'ın Fransızcadan tercüme ettiği metinlere yer vererek yazısını sonlandırmıştır.

Salnâme'nin bir sonraki yazısı "Halkalı Ziraat Mektebine Dair Bir Belge" başlığını taşımaktadır. Mehmet Karaca tarafından kaleme alınan bu çalışmada Osmanlı Devleti'nin son döneminde açılan modern eğitim kurumlarına kısaca değinildikten sonra resmî açılışı 1892'de yapılan, Mehmet Âkif'in de mezunları arasında yer aldığı *Halkalı Ziraat ve Baytar Mektebi*'nin kuruluş süreci anlatılmıştır. Yazının sonunda Mehmet Ruyan Soydan arşivinde bulunan ve tarihi tam olarak tespit edilemeyen bir evraktan hareketle bu okula kabul edilme şartlarını içeren bir nizamname okuyucunun ilgisine sunulmuştur.

Mehmet Ruhan Soydan, "Mithat Cemal'in 'Mehmed Âkif' Kitabının İkinci Cildi" başlıklı yazısına Âkif'in vefatından sonra onun hakkında yazılan en kapsamlı ilk eserin Eşref Edib'e ait olduğunu (1938 ve 1939 yıllarında iki cilt) belirterek başlamış, Mithat Cemal Kuntay tarafından da 1939'da *Mehmet Âkif* adlı bir monografi kitabı çıkarıldığını ifade etmiştir. Âkif'in bu iki yakın dostunun büyük şairin hatıralarını yaşatmak amacıyla eserlerini kaleme aldıklarının altını özellikle çizmiştir. Mithat Cemal'in monografik eserinin aslında iki cilt şeklinde planlandığını ama bunun başarılamadığını söyleyen Soydan, birinci ciltteki dipnotlardan hareketle ikinci ciltte Mehmet Âkif'in şiirlerinden seçmelere ve yine Âkif'in beğendiği bazı eserler ile onunla ilgili birkaç evraka yer verileceğinin öngörülebileceğini aktararak bunların listesini okuyucunun dikkatine sunmuştur.

Ömer Faruk Şerifoğlu, "Uğur Derman'dan Ziyad Ebüzziya'ya Bilgi Notu: Mehmed Âkif ve Kur'an Mealine Dair" adını taşıyan çalışmasında Uğur Derman'ın Ziyad Ebuzziya'ya yazdığı 5 Şubat 1981 tarihli kartvizit ve bilgi notunu paylaşmıştır. Mehmet Âkif Ersoy'un *Kur'an-ı Kerim*'in mealini yazma sürecinin ele alındığı bu bilgi notunun ardından Ziyad Ebuzziya'nın 1986'da *Türk Edebiyatı* dergisinde yayımladığı "Âkif'i İlk ve Son Ziyaretim" başlıklı yazıya yer vererek çalışmasını sonlandırmıştır.

Ömer Hakan Özalp, "Muasır Üç İslâm Şairi: Mehmed Âkif, Muhammed İkbal ve Mustafa Sâdık Er-Râfiî ve Ahiretten Gelen Bir Mektup" başlıklı yazısında Bulgaristan'da Osmanlı Türkçesiyle yayın yapmış

Medeniyet gazetesinin 19 Aralık 1941 tarihli sayısındaki bir mektubu konu edinmiştir. "Ahiretten Mektup" adlı ve "Müstensihi A(yın)" imzalı bu mektubun, öldükten sonra cennette Peygamber'in şairi Hassan bin Sabit başkanlığında bir araya gelmiş İslam şairleri meclisine katılan birinin izlenimlerini içerdiğini belirtmiştir. Mektupta dönemin çağdaşı sayılabilecek sadece üç şaire -Mehmet Âkif Ersoy, Mustafa Sâdık Er-Râfiî, Muhammed İkbal- yer verildiğini ifade eden Özalp, kısaca İslam tarih ve kültüründe ahiretten mektup yazma geleneğine değinerek söz konusu metni okuyucuya sunmuştur.

Tahsin Yıldırım, "Mehmet Âkif'in Güreş Merakı ve Hocası Kıyıcı Osman Pehlivana Dair" yazısına genel olarak spor ve güreş hakkında bilgi vererek başlamış, daha sonra Âkif'in güreşçi / pehlivan, atlet, yüzücü ve at binicisi olarak sporcu kimliği üzerinde yoğunlaşmıştır. Makalesinde güreş ve pehlivanlık üzerine ayrıntılı bilgiler veren Yıldırım, Âkif'in *Safahat*'ta kullandığı realist anlatım biçimini ve başarılı tasvirciliğinde güreş manzaralarının yeri ve önemine örneklerle değinmiştir. Âkif'in kadim dostlarından dünyaca ünlü güreşçimiz Koca Yusuf'un hazin vefatının millî şairimiz üzerindeki etkisinden söz ettikten sonra Âkif'in pehlivanlığını ve güreşe ilgisine dair anekdotlar paylaşmış, onun çocukluk arkadaşı ve güreş hocası Kıyıcı Osman Pehlivan'la yakınlığını üzerinde durmuştur. 1936 Berlin Olimpiyatlarında yarışan millî güreşçimiz Yaşar Erkan'ın şampiyonluk haberini alan Âkif'in hasta yatağında yaşadığı mutluluk ve sevinci anlatarak çalışmasını bitirmiştir.

Turgay Anar, "İmza ve Vecize: Bosnalı Ali Şevki Hoca'ya Dair Yeni Bilgiler" başlığını taşıyan yazısında Âkif'in babası İpekli Tahir Efendi'nin öğrencisi olmakla birlikte onun en yakın dostlarından Bosnalı Ali Şevki Hoca'nın biyografisine katkı sunacak yeni bir belgeyi ilim dünyasına tanıtmıştır. *Safahat*'taki Köse İmam karakterinin ilham kaynağı olan Hoca'nın şahsi özelliklerine de yer yer temas edilen bu çalışmayla Mehmet Âkif Ersoy'un dost çevresi biraz daha aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Yasin Beyaz, "Arap Dünyasında Mehmed Âkif ve Arapça Literatürde Mehmed Âkif Bibliyografyası Denemesi" adlı çalışmasında incelikli bir araştırmaya imza atmıştır. Beyaz, Âkif'in Arap dünyasında gördüğü ilgi ve teveccühü vurgulayarak yazısına başlamış, Birinci Dünya Savaşı ve sonrası değişen yeni dünya düzeni içerisinde Âkif'in seçtiği sessiz hayat üzerinde durmuştur. Eldeki bibliyografya denemesinin iskeletini, Mehmet Âkif Ersoy'un Arap akademi dünyasındaki yansımaları oluşturmuştur. Bu

bağlamda önemli birkaç yayını kısaca tanıttıktan sonra Âkif hakkında düzenlenen bilimsel toplantılar, yapılan tezler, yazılan kitap ve kitap bölümleri ile makalelerin künyelerini vererek yazısını sonlandırmıştır.

Mehmet Ruyan Soydan, arşivindeki kıymetli birçok vesikayı araştırmacılarla paylaşmaya bu sayıda da devam etmiştir. Bu değerli belgeler içerisinde Mehmed Âkif'in damadı Ahmed Argon'un İstiklâl Madalyası Vesikası, Âkif'in kabrinin nakline ait bir fotoğrafı, bir ihtifal davetiyesi, Suud Yavsi Ebussuûdoğlu'nun Hüsn-ü Hattı, Şefik Kolaylı'nın kardeşi Neyzen Tevfik'e yolladığı bir havale kâğıdı, Mithat Cemal Kuntay'ın Âkif'e dair yazacağı ikinci cilde dair sözleşme evrakı, Ispartalı Zeynel Abidin'in tercüme-i hâli yer almıştır.

Mehmed Âkif Ersoy Fikir ve Sanat Vakfının başkanlığını yürüten Mehmet Cemal Çiftçigüzeli, "Vakfımızın Öyküsü" başlıklı yazısında vakfın kuruluşu ve yaptığı faaliyetlerin bir bölümünü tarihe not düşmüş, Zafer Gölen, Âkif'in fikrine, manevi mirasına sahip çıkan Mehmet Âkif Ersoy Üniversitesinin kurduğu Mehmet Âkif Ersoy Uygulama ve Araştırma Merkezini okura tanıtmıştır. Vakıf üyesi Metin Boyacıoğlu yakın zamanda vefat eden ve vakfa önemi hizmetleri olan Mesut Boyacıoğlu'na dair yazısıyla ona bir vefa örneği sergilemiştir. *Salnâme*'nin son yazısında Çiftçigüzeli, yakın zamanda vefat eden, vakfın müdürlüğü görevini de üstlenen kıymetli araştırmacı Mehmet Çetin'i anlatmış, onun gerek eserleri gerekse duruşuyla gönüllerde her daim yer bulacak olan hizmet ve himmetlerini dili döndüğünce aktarmaya çalışmıştır.

Büyük emek ürünü olduğu hem içeriği hem de baskı kalitesinden kolaylıkla anlaşılan bu iki önemli eserin yayımlanmasında emeği geçen herkesi kutluyor, yeni sayıları sabırsızlıkla bekliyoruz.

100. Yılında
İSTİKLÂL MARŞI
ve
MEHMET ÂKİF

Editör

Prof. Dr. Hasan Basri ÖCALAN

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ
Prof. Dr. Cafer ÇİFTÇİ
Prof. Dr. Hasan Basri ÖCALAN

Bursa Uludağ Üniversitesi - 2021

İstiklâl Marşı'nın Kabulünün 100. Yılı Anısına Hazırlanmıştır.

Görsel malzemeler Mehmet Ruyan SOYDAN'ın arşivinden temin edilmiştir, kendisine teşekkür ederiz.

Yazarların hazırladığı metinlerin bilimsel ve hukuksal sorumluluğu kendilerine aittir.

T.C. Bursa Uludağ Üniversitesi Yayınıdır.

100. yılında İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif / editör Hasan Basri Öcalan.

1. Ersoy, Mehmet Âkif, 1873-1936--Eleştiri ve yorum 2. Türk şairleri—19. yüzyıl—Eleştiri ve yorum 3. İstiklâl Marşı 4. Milli Marşlar—Türkiye I.Öcalan, Hasan Basri

811.4109 Y92 2021

ISBN 978-605-74203-2-9

Görsel Tasarım & Kapak

Baskı

Bursa Uludağ Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü Bursa-2021

Telefon: (224) 294 05 30 - 294 05 32

Belgegeçer: (224) 294 05 31

E-posta: basimevi@uludag.edu.tr